PROIECTELE EDUCAȚIONALE: SINERGIA EDUCAȚIEI FORMALE ȘI NONFORMALE

Articolul este realizat în cadrul Proiectului Educațional Transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie” (PE_GI_AEF_1), IP Academia Educație fără Frontiere

Victoria STRATAN,
dr., conf. univ.
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Republica Moldova
E-mail: *stratan.victoria@gmail.com*
https://orcid.org/0000-0002-1258-6008
Tamara MUNTEANU,
dr., lect. univ
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Republica Moldova
E-mail: *tamara.munteanu@gmail.com*
ORCID: 0000-0002-8376-1360

Rezumat. *Evoluția societății contemporane și complexitatea provocărilor economice globale impun restructurarea sistemelor educaționale prin adoptarea unor reforme care să faciliteze formarea competențelor transversale și multidimensionale, esențiale pentru performanța profesională și civică. În acest context, integrarea educației formale și nonformale prin proiecte educaționale devine o soluție inovatoare pentru consolidarea unor abordări didactice interdisciplinare și colaborative. Proiectele educaționale permit îmbinarea rigurozității academice cu metodele flexibile și creative ale educației nonformale, contribuind astfel la dezvoltarea abilităților transversale, precum gândirea critică, comunicarea, colaborarea și autonomia în învățare. Articolul analizează conceptul de proiect educațional dintr-o perspectivă teoretică și practică, evidențiind contribuțiile unor pedagogi de renume, precum J. Dewey, C. Freinet, M. Montessori, J. Piaget, D. Ausubel, E. W. Eisner și I. Cerghit. Studiul demonstrează că proiectele educaționale facilitează interconectarea dintre cunoștințele teoretice și aplicabilitatea acestora în contexte reale, având un impact major asupra motivației elevilor și pregătirii lor pentru piața muncii. Analiza comparativă dintre educația formală și nonformală evidențiază complementaritatea acestora, iar exemplele de bune practici subliniază beneficiile unei abordări integrate. Studiul explorează și provocările implementării acestei sinergii, precum lipsa resurselor financiare, reticența față de schimbare și necesitatea unor politici educaționale coerente. În final, articolul propune un set de recomandări științifico-metodologice pentru optimizarea procesului de integrare a educației formale și nonformale prin proiecte educaționale, punând accent pe strategiile de învățare activă, utilizarea tehnologiilor educaționale, evaluarea holistică și formarea continuă a cadrelor didactice. Aceste recomandări pot contribui*

la modernizarea sistemului educațional și la dezvoltarea unor modele de învățare flexibile, relevante și aplicabile în societatea actuală.

Cuvinte-cheie: *educație formală, educație nonformală, poiecte educaționale, transdisciplinaritate, competențe transversale, inovație educațională, învățare experiențială, dezvoltare profesională.*

EDUCATIONAL PROJECTS: THE SYNERGY BETWEEN FORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION

Summary. *The evolution of contemporary society and the complexity of global economic challenges necessitate restructuring educational systems by adopting reforms that facilitate the development of transversal and multidimensional competencies essential for professional and civic performance. In this context, integrating formal and non-formal education through educational projects is an innovative solution for strengthening interdisciplinary and collaborative teaching approaches. Educational projects enable the combination of academic rigor with the flexible and creative methods of non-formal education, thus fostering the development of transversal skills such as critical thinking, communication, collaboration, and learning autonomy. This article examines the concept of educational projects from a theoretical and practical perspective, highlighting the contributions of renowned pedagogues such as J. Dewey, C. Freinet, M. Montessori, J. Piaget, D. Ausubel, E. W. Eisner, and I. Cerghit. The study demonstrates that educational projects facilitate the interconnection between theoretical knowledge and its practical application in real-life contexts, significantly impacting students' motivation and preparation for the labor market. The comparative analysis between formal and non-formal education underscores their complementarity, while examples of best practices highlight the benefits of an integrated approach. The study also explores the challenges of implementing this synergy, including financial constraints, resistance to change, and the need for coherent educational policies. Finally, the article proposes scientific and methodological recommendations to optimize the integration of formal and non-formal education through educational projects, emphasizing active learning strategies, educational technologies, holistic assessment, and continuous professional development for educators. These recommendations contribute to the modernization of the educational system and the development of flexible, relevant, and applicable learning models suited to contemporary society.*

Keywords: *Formal Education, Non-Formal Education, Educational Projects, Transdisciplinarity, Transversal Competencies, Educational Innovation, Experiential Learning, Professional Development.*

Societatea contemporană se confruntă cu provocări complexe, generând necesitatea dezvoltării unor competențe multidimensionale. În acest context, sistemele educaționale tradiționale se află în fața unui imperativ de reînnoire, având drept obiectiv formarea unor personalități capabile să-și asume responsabilități civice și profesionale într-o economie globalizată. Integrând educația formală cu cea nonformală, proiectele educaționale se conturează drept o soluție inovatoare pentru acest deziderat, favorizând abordări didactice interdisciplinare, colaborative și orientate către valori. Proiectele educaționale oferă un cadru de lucru colaborativ și interdis-

ciplinar, care leagă în mod armonios metodele structurale, curriculare ale educației formale de abordările creative, practice, specifice educației nonformale. Prin această împletire, se pot valorifica avantajele ambelor tipuri de educație: rigoarea academică și competențele certificate, dar și dezvoltarea abilităților transversale, precum colaborarea, gândirea critică, comunicarea și autonomia în învățare. Astfel, proiectele educaționale devin un mijloc esențial de a răspunde unor provocări actuale, precum globalizarea, digitalizarea și dinamica pieței muncii, contribuind la formarea unor indivizi flexibili, creativi și pregătiți pentru schimbare. În plus, prin implicarea activă a comunității și prin construirea de parteneriate cu organizații, instituții sau mediul de afaceri, proiectele educaționale facilitează aplicarea practică a cunoștințelor, sprijinind totodată dezvoltarea coeziunii sociale. În plus, proiectele educaționale pot crea o punte solidă între educația formală, centrată pe curriculum și evaluare structurată, și educația nonformală, care valorifică învățarea experiențială și implicarea activă a elevilor și a comunității.

Prin urmare, proiectele educaționale reprezintă o modalitate inovatoare de integrare a educației formale și nonformale, promovând un învățământ centrat pe valori, interdisciplinaritate și implicare activă a comunității. Această sinergie permite valorificarea avantajelor ambelor tipuri de educație, oferind oportunități de învățare diversificate și adaptate nevoilor individuale.

În acest context, conceptul de *proiect educațional* a cunoscut o evoluție semnificativă, fiind definit în moduri variate de-a lungul timpului, în funcție de perspectivele teoretice și de nevoile educaționale specifice fiecărei epoci. Conceptul de *proiect educațional* a evoluat de-a lungul timpului, fiind definit în moduri variate de către diferiți autori.

J. Dewey (1916) în lucrarea sa „Democracy and Education”, sugerează că un „proiect educațional este o activitate planificată care implică elevii în experiențe de învățare practice, menite să dezvolte abilități și cunoștințe relevante pentru viața democratică” [6, p. 35].

C. Freinet (1920) consideră proiectul educațional drept o „metodă prin care elevii participă activ la procesul de învățare, colaborând la realizarea unor activități practice ce reflectă interesele și nevoile lor” [9, p. 67].

Conform M. Montessori (1949) „proiectul educațional reprezintă o activitate auto-dirijată, în care copiii explorează și învață într-un mediu pregătit, adaptat nevoilor lor de dezvoltare” [16, p. 41].

J. Piaget (1964) vede proiectul educațional ca o „oportunitate pentru copii de a construi cunoștințe prin interacțiunea cu mediul, subliniind importanța activităților care stimulează dezvoltarea cognitivă” [17, p. 10].

Proiectele educaționale în opinia cercetătorului D. Ausubel (1968) „sunt instrumente esențiale pentru învățarea semnificativă, permițând elevilor să asocieze noile informații cu cunoștințele anterioare” [1, p. 55].

E.W. Eisner (1985) definește proiectul educațional ca o „modalitate de a integra artele în curriculum, oferind elevilor oportunități de a exprima creativitatea și de a dezvolta gândirea critică” [8, p. 47].

Cercetătorul T. Markham (2011) descrie proiectul educațional ca o „abordare pedagogică ce implică elevii în investigarea unor probleme complexe, reale, cu scopul de a dezvolta competențe esențiale pentru secolul XXI” [14, p. 23].

Potrivit autorului român I. Cerghit (2016) proiectul educațional constituie o „activitate complexă, planificată și realizată de elevi sub îndrumarea profesorului, având ca scop aplicarea integrată a cunoștințelor din diferite domenii pentru rezolvarea unor probleme practice” [3, p. 39].

Analizând aceste definiții, se pot observa următoarele aspecte comune:

Învățarea prin acțiune: Majoritatea definițiilor subliniază importanța implicării active a elevilor în procesul de învățare, prin realizarea de activități practice și relevante.

Integrarea disciplinelor: Proiectele educaționale sunt văzute ca modalități de a combina cunoștințe din diverse domenii, oferind o perspectivă holistică asupra învățării.

Dezvoltarea competențelor: Se accentuează rolul proiectelor în cultivarea abilităților esențiale, precum gândirea critică, creativitatea, colaborarea și rezolvarea de probleme.

Relevanța pentru viața reală: Multe definiții evidențiază necesitatea ca proiectele să fie conectate la situații și probleme reale, facilitând transferul cunoștințelor în contexte practice.

Evoluția conceptului de „proiect educațional” reflectă o tranziție de la metode tradiționale de predare către abordări centrate pe elev, care promovează învățarea activă și integrată. De-a lungul timpului, accentul s-a mutat spre implicarea directă a elevilor în procesul educațional, dezvoltarea competențelor transversale și aplicarea cunoștințelor în contexte reale. Această perspectivă modernă asupra proiectelor educaționale subliniază importanța pregătirii elevilor pentru provocările complexe ale societății contemporane.

Așadar, educația este un proces complex, care nu poate fi limitat la cadrele rigide ale învățământului formal. Educația nonformală completează procesul educațional tradițional prin metode flexibile și interactive, facilitând o mai bună înțelegere a cunoștințelor și dezvoltarea competențelor transversale. În Republica Moldova,

strategia educațională națională promovează o abordare integrată, în care educația formală și nonformală se îmbină armonios prin diverse proiecte educaționale implementate la nivel național și local.

Conform *Codului Educației al Republicii Moldova (2014*), educația formală reprezintă „ansamblul acţiunilor didactice şi pedagogice proiectate instituţional prin structuri organizate sistemic, pe niveluri şi cicluri de studii, în cadrul unui proces de instruire realizat cu rigurozitate, în timp şi spaţiu”[4]. Educația formală se referă la ansamblul activităților educative structurate și instituționalizate, desfășurate în cadrul sistemului oficial de învățământ. Aceasta este caracterizată printr-un curriculum bine definit, obiective clare și evaluări standardizate. În contrast, educația nonformală cuprinde activitățile educative organizate în afara sistemului formal, precum ateliere, cursuri extracurriculare, tabere educative și proiecte comunitare, având o structură mai flexibilă și adaptată contextului specific.

Referitor la educația nonformală, în *Codului Educației al Republicii Moldova (2014*) , este prezentată ca fiind „ansamblul acţiunilor instructive proiectate şi realizate într-un cadru instituţionalizat extraşcolar, constituit ca o punte între cunoştinţele asimilate la lecţii şi cunoştinţele acumulate în contextul educaţiei informale” [4].

Sinergia dintre educația formală și cea nonformală se manifestă prin integrarea experiențelor și metodologiilor specifice fiecărui tip de educație, creând un mediu de învățare complex și interactiv. Această abordare combinată facilitează dezvoltarea competențelor cognitive, afective și sociale ale elevilor, pregătindu-i pentru provocările societății contemporane. Sinergia dintre educația formală și nonformală a devenit o temă centrală în studiile educaționale, având implicații semnificative asupra eficacității procesului de învățare.

Evidențiem că educația formală și nonformală au fost deseori tratate ca domenii separate, fiecare având propriile structuri și metodologii. Cu toate acestea, cercetările recente subliniază necesitatea unei abordări integrate, care să combine avantajele ambelor tipuri de educație. Această sinergie oferă oportunități extinse pentru dezvoltarea holistică a individului, având un impact major asupra învățării pe tot parcursul vieții. Educația formală se caracterizează printr-o structură organizată, curriculum reglementat și evaluare standardizată. În schimb, educația nonformală este flexibilă, adaptabilă și orientată spre experiențe practice. Complementaritatea acestor două forme de educație poate oferi un cadru educațional mai eficient, capabil să răspundă nevoilor individuale și sociale [2, 5, 13, 15, 21].

Studiile recente sugerează că integrarea educației nonformale în sistemele formale poate contribui la îmbunătățirea motivației și a rezultatelor academice. Un exemplu în acest sens este utilizarea metodelor interactive în învățământul superi-

or, care favorizează implicarea activă a studenților. În plus, integrarea programelor de voluntariat și învățare experiențială în curriculum-ul școlar s-a dovedit a fi o strategie eficientă pentru dezvoltarea competențelor socio-emoționale [2, 7, 11, 20].

Sinergia dintre educația formală și nonformală reprezintă o oportunitate semnificativă pentru îmbunătățirea calității educației și dezvoltarea competențelor necesare în societatea contemporană. Studiile analizate confirmă faptul că o abordare integrată a procesului educațional poate contribui la creșterea motivației, dezvoltarea gândirii critice și îmbunătățirea performanțelor academice. Implementarea unor politici educaționale flexibile, care să permită colaborarea dintre diferitele forme de educație, reprezintă o direcție esențială pentru viitorul sistemului educațional.

Conform studiilor recente, integrarea educației formale cu cea nonformală contribuie la crearea unui context educațional armonios, în care elevii își pot dezvolta potențialul individual. Această abordare holistică permite personalizarea procesului de învățare, adaptându-l la nevoile și interesele fiecărui elev .

În cadrul proiectelor educaționale, această sinergie se traduce prin activități care completează și extind curriculumul formal, oferind oportunități practice de aplicare a cunoștințelor teoretice. Astfel, elevii sunt implicați în situații reale de învățare, care le dezvoltă abilitățile de gândire critică, creativitatea și competențele sociale [11, 18].

Pentru a valorifica pe deplin potențialul sinergiei dintre educația formală și nonformală, este esențială o planificare strategică a proiectelor educaționale. Aceasta implică:

- *Identificarea nevoilor educaționale,* analiza contextului și a specificului grupului țintă pentru a stabili obiective relevante și realiste.
- *Dezvoltarea unui curriculum integrat*, conceperea unor activități care să îmbine conținuturile formale cu metodele interactive și practice specifice educației nonformale.
- *Formarea cadrelor didactice,* instruirea profesorilor în utilizarea metodologiilor nonformale și în facilitarea învățării experiențiale.
- *Evaluarea și monitorizarea:* Stabilirea unor instrumente de evaluare care să reflecte atât achizițiile cognitive, cât și dezvoltarea competențelor practice și atitudinale [2].

Examinarea critică a literaturii de specialitate oferă o perspectivă clară asupra conceptelor fundamentale ale problemei analizate, aspecte sistematizate în Tabelul 1.

***Tabelul 1.** Analiza comparativă a educației formale și nonformale: implicații și sinergii*

Concepte de bază	Definiții	Similitudini	Diferențe	Interpretare
Educația formală	Sistem organizat de instruire, cu curriculum, structuri instituționale și evaluare standardizată.	Are ca scop dezvoltarea competențelor și cunoașterii, similar cu educația nonformală în direcția formării indivizilor.	Structurată și rigidă, impune certificări și standarde obligatorii, spre deosebire de abordările flexibile din educația nonformală.	Asigură fundamentul teoretic și o bază de cunoștințe, dar poate fi limitată de un cadru predefinit ce nu permite adaptarea rapidă la nevoile emergente ale societății.
Educația nonformală	Proces educațional organizat în afara cadrului formal, orientat spre dezvoltarea competențelor practice și experiențiale, cu flexibilitate crescută.	Își propune dezvoltarea abilităților și competențelor, asemănător cu educația formală, însă prin metode alternative și experiențiale.	Nu impune un curriculum standardizat sau evaluări formale; accentul se pune pe experiență, colaborare și adaptabilitate, spre deosebire de structura formală.	Completează lacunele sistemului formal, oferind oportunități de învățare adaptate la contextul real al elevilor și stimulând creativitatea și implicarea activă.
Proiectele educaționale	Strategii de învățare interdisciplinară ce utilizează metode practice și interactive, punând accent pe aplicarea teoriei în practică.	Integrează elemente din ambele paradigme (formal și nonformal) pentru a atinge obiective educaționale comune, precum dezvoltarea competențelor.	Se diferențiază prin focalizarea pe activități practice, colaborative și aplicabile în context real, spre deosebire de instruirea teoretică strictă.	Aceste proiecte servesc ca punte între teorie și practică, facilitând o învățare holistică și dezvoltarea competențelor transversale esențiale în societatea contemporană.

Sinergia educației formale și nonformale	Integrarea metodologiilor din ambele sisteme pentru a crea un mediu educațional hibrid, maximizând astfel eficiența învățării.	Ambele vizează dezvoltarea competențelor și implicarea activă a elevilor, folosind strategii complementare.	Educația formală se bazează pe structuri fixe, iar cea nonformală pe flexibilitate; sinergia combină aceste abordări pentru a compensa limitările fiecăruia.	Promovează un model educațional inovator, care răspunde mai bine nevoilor secolului XXI, printr-o adaptare constantă și integrarea experiențelor diverse în procesul de învățare.

Sursa: Elaborat de autor.

Analiza conceptelor fundamentale ale educației formale și nonformale evidențiază complementaritatea acestora în procesul de formare a competențelor și dezvoltării individuale. Educația formală, caracterizată printr-o structură rigidă și standardizată, asigură un cadru teoretic solid, dar poate fi limitată în capacitatea sa de adaptare la schimbările societale. În contrast, educația nonformală, prin flexibilitatea și abordarea sa experiențială, suplinește aceste limitări prin metode alternative, colaborative și centrate pe nevoile individuale ale cursanților.

Proiectele educaționale reprezintă o punte între aceste două paradigme, oferind oportunități de învățare aplicată și interdisciplinară, care consolidează atât cunoștințele teoretice, cât și competențele practice. În acest context, sinergia dintre educația formală și nonformală devine esențială pentru dezvoltarea unui model educațional inovator, adaptabil cerințelor actuale ale societății. Această integrare permite optimizarea procesului de învățare prin combinarea avantajelor ambelor sisteme, promovând astfel un mediu educațional dinamic și incluziv [18].

Remarcăm, în această ordine de idei, că în ultimele decenii, educația formală și cea nonformală au fost privite ca două entități distincte, dar complementare. Sinergia dintre acestea a devenit un obiectiv central în dezvoltarea sistemului educațional modern. Pentru a valorifica pe deplin potențialul educațional al sinergiei dintre educația formală și nonformală, este esențială dezvoltarea unor metode inovatoare care să depășească limitele tradiționale ale predării. În acest sens, proiectele educaționale transdisciplinare joacă un rol crucial, oferind contexte de învățare colaborativă și

experiențială, în care teoria și practica se împletesc armonios. Prin integrarea mai multor domenii de cunoaștere și stimularea unei abordări interactive, aceste proiecte contribuie la o educație mai adaptabilă și relevantă.

Un exemplu concret al aplicării acestui model inovator este Proiectul educațional transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie”, desfășurat sub egida IP Academia Educație fără Frontiere din Republica Moldova, care demonstrează cum integrarea educației formale și nonformale poate îmbogăți procesul de învățare printr-o abordare interdisciplinară și interactivă.

Proiect educațional transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie” a fost implementat în perioada 02 ianuarie 2024-06 ianuarie 2025, având ca scop principal dezvoltarea unei perspective holistice asupra istoriei și patrimoniului cultural. Prin acest proiect, elevii și profesorii au fost implicați într-un proces educațional interactiv, care a integrat discipline variate, precum istoria, arta, literatura și științele sociale.

Acest proiect transdisciplinar a reunit 198 de participanți din Republica Moldova și România, oferindu-le oportunitatea de a explora, învăța și promova valorile istorice și culturale printr-o abordare inovatoare.

Cu o distribuție a participanților de 60% din Republica Moldova și 40% din România, proiectul a reușit să depășească granițele naționale, construind punți educaționale și culturale între cele două țări vecine. Derulat sub coordonarea Academiei Educație fără Frontiere, proiectul a beneficiat de parteneriate valoroase, implicând instituții de prestigiu precum Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic din Republica Moldova (UPSC), Universitatea „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, Institutul de Cercetări, Politici și Evaluare în Educație din România, AO Inovație în Educație de Performanță din Republica Moldova, Colegiul Tehnic „Valeriu D. Cotea” din Focșani, Vrancea, România, Direcția Generală Educație Florești și Direcția Generală Educație Orhei din Republica Moldova, precum și Liceul Teoretic „Jean Monnet” din București, România.

Proiect educațional transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie” s-a adresat tuturor nivelurilor de educație, de la învățământul primar până la cel superior, incluzând elevi, studenți și cadre didactice. Diversitatea participanților a asigurat un cadru educațional incluziv, capabil să sprijine dezvoltarea dialogului intercultural și intergenerațional. În centrul inițiativei s-a aflat promovarea respectului pentru diversitatea culturală și istorică, printr-o abordare transdisciplinară care a integrat discipline precum arta, literatura, istoria, filosofia și știința.

Unul dintre obiectivele majore ale proiectului a fost facilitarea dialogului și înțelegerii reciproce între culturi și comunități, prin aprofundarea cunoașterii istoriei comune și a diversității culturale. Pe lângă obiectivele strict educaționale formale,

proiectul a vizat și obiective educaționale nonformale, organizarea de activități practice în cadrul comunității care au contribuit la conștientizarea importanței patrimoniului cultural și istoric.

Activitățile proiectului au fost structurate în trei etape majore:

- Etapa locală (1 aprilie – 1 iulie 2024), desfășurată sub coordonarea cadrelor didactice, a permis implicarea directă a elevilor și studenților în activități de cercetare și documentare asupra patrimoniului cultural local.
- Etapa regională (1 iulie – 1 octombrie 2024), coordonată de direcțiile de învățământ, a extins colaborarea între instituții, facilitând schimbul de bune practici și realizarea unor activități comune între participanți din regiuni diferite.
- Etapa națională și internațională (1 octombrie – 31 decembrie 2024), coordonată de Academia Educație fără Frontiere, a adus împreună participanți din țările participante, culminând cu organizarea *Conferinței „Cu Glorie prin Istorie”.*

Subliniem că punctul culminant al proiectului l-a constituit *Conferința „Cu Glorie prin Istorie”*, unde participanții și-au prezentat rezultatele cercetărilor și proiectelor realizate pe parcursul desfășurării inițiativei. În cadrul conferinței, istorici renumiți au contribuit la dezbateri pe teme istorice de actualitate, iar expozițiile organizate de participanți au reflectat descoperirile și contribuțiile fiecărui grup.

Impactul pe termen lung și finalitățile proiectului. Proiectul educațional transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie” nu s-a limitat la dimensiunea educațională, ci a avut un impact semnificativ asupra comunității și culturii. Printre finalitățile sale majore s-au numărat:

- Identificarea și documentarea patrimoniului istoric și cultural la nivel local, regional, național și internațional;
- Creșterea conștientizării și aprecierii patrimoniului istoric în rândul elevilor, profesorilor și comunităților;
- Consolidarea legăturilor dintre școli, comunități și instituții culturale, contribuind astfel la dezvoltarea sentimentului de apartenență și identitate națională;
- Încurajarea implicării active a tinerilor în protejarea și conservarea patrimoniului cultural, prin dezvoltarea unor competențe transversale esențiale, precum gândirea critică, cercetarea științifică și colaborarea în echipă.

Semnarea acordurilor de parteneriat între instituțiile participante a subliniat importanța colaborării internaționale și a integrării educaționale în promovarea istoriei și culturii comune. Proiectul educațional transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie”

s-a remarcat prin viziunea sa inovatoare de a uni generațiile tinere în jurul valorilor comune și de a le oferi oportunități educaționale valoroase. Această inițiativă a demonstrat că istoria nu este doar un domeniu academic, ce poate fi studiat doar formal, dar și un vast areal cu poențial educațional nonormal, un patrimoniu viu, transmis cu responsabilitate și dedicare de la o generație la alta. Într-un context global dinamic, păstrarea și promovarea valorilor istorice și culturale rămâne o misiune esențială, iar proiecte precum *„Cu Glorie prin Istorie”* au contribuit la consolidarea unei educații bazate pe cunoaștere, respect și cooperare internațională, demonstrând sinergia educației formale și nonformale.

Proiectul educațional transdisciplinar „Cu Glorie prin Istorie” a reliefat că educația formală și nonformală pot fi integrate eficient prin intermediul unei abordări transdisciplinare. Implicarea activă a elevilor și profesorilor în activități practice, alături de utilizarea resurselor digitale, a condus la o mai bună înțelegere a valorilor culturale și istorice. Prin promovarea unor astfel de inițiative, educația poate deveni mai interactivă, aplicativă și relevantă pentru societatea contemporană.

Proiectele educaționale care integrează educația formală și nonformală reprezintă o modalitate eficientă de a răspunde nevoilor complexe ale elevilor în societatea actuală. Prin această abordare, se creează un mediu de învățare dinamic și relevant, care promovează dezvoltarea integrală a personalității și pregătirea pentru viața activă.

Educația formală și nonformală sunt complementare și interdependente în procesul de dezvoltare a competențelor necesare în societatea contemporană. Sinergia dintre acestea devine o strategie esențială în proiectele educaționale, oferind oportunități extinse de învățare și contribuind la formarea holistică a individului. În acest context, beneficiile integrate ale educației formale și nonformale pot fi analizate din perspective multiple, incluzând abordările pedagogice, cognitive, motivaționale și sociale:

1. Extinderea și diversificarea cadrului de învățare. Educația formală oferă un curriculum structurat, bazat pe obiective clar definite, în timp ce educația nonformală introduce flexibilitate și adaptabilitate în procesele de învățare. Sinergia dintre cele două permite o extindere a contextelor educaționale, favorizând o învățare variată, care integrează atât cunoștințe teoretice fundamentale, cât și experiențe practice adaptate nevoilor individuale.

2. Creșterea motivației și angajamentului în procesul de învățare. Îmbinarea strategiilor educaționale formale cu metode nonformale stimulează motivația intrinsecă a elevilor și studenților, determinându-i să participe activ la procesul educațional.

În acest mod, învățarea devine mai atractivă, iar interesul pentru cunoaștere este consolidat prin utilizarea unor metode inovative și interactive.

3. Dezvoltarea gândirii critice și creative. Sinergia dintre educația formală și nonformală creează un mediu propice pentru dezvoltarea gândirii critice și creative. În timp ce educația formală asigură o bază teoretică riguroasă și un cadru logic de analiză, educația nonformală promovează abordări exploratorii, deschise și experiențiale, care favorizează soluționarea problemelor din multiple perspective.

4. Creșterea competențelor sociale și de colaborare. Interacțiunea dintre educația formală și nonformală facilitează dezvoltarea competențelor sociale esențiale pentru integrarea în comunitate. Proiectele educaționale bazate pe această complementaritate susțin colaborarea, comunicarea eficientă, rezolvarea conflictelor și adaptabilitatea la medii diverse, promovând astfel o educație centrată pe valori și etică socială.

5. Adaptabilitate și flexibilitate în învățare. Într-un context educațional dinamic, caracterizat de schimbări rapide, este necesară o adaptabilitate crescută a procesului de învățare. Îmbinarea componentelor formale și nonformale permite flexibilizarea strategiilor didactice și personalizarea parcursului educațional, oferind oportunități de învățare continuă și ajustare a conținuturilor la cerințele actuale ale societății.

6. Îmbunătățirea competențelor transversale. Competentele transversale, precum autonomia în învățare, auto-reglarea, leadership-ul educațional și capacitatea de a învăța pe tot parcursul vieții, sunt consolidate prin integrarea metodelor educației nonformale în cadrul proceselor educaționale formale. Astfel, beneficiarii procesului educațional dobândesc competențe relevante pentru dezvoltarea lor personală și profesională.

7. Crearea unui mediu educațional incluziv și participativ. Educația nonformală contribuie la reducerea barierelor în învățare prin metode participative și adaptative, permițând o incluziune mai eficientă a grupurilor diverse. Complementaritatea dintre cele două forme de educație asigură accesul echitabil la resurse educaționale și oferă oportunități egale de dezvoltare pentru toți participanții.

8. Consolidarea relației dintre educație și piața muncii. Sinergia dintre educația formală și nonformală contribuie la formarea unor competențe profesionale relevante, facilitând tranziția de la școală la viața activă. Prin metode de învățare bazate pe practică, colaborare și rezolvare de probleme reale, absolvenții devin mai bine pregătiți pentru cerințele dinamice ale pieței muncii.

9. Favorizarea învățării autodirijate și a responsabilizării. Educația nonformală stimulează autonomia în învățare și dezvoltă capacitatea de autoevaluare, com-

pletând astfel structura educației formale. Acest proces încurajează responsabilitatea individuală pentru propria dezvoltare, promovând o învățare activă și continuă.

10. Contribuția la inovare și dezvoltare educațională. Prin integrarea metodelor nonformale în sistemele formale de educație, proiectele educaționale devin mai inovative, explorând noi modalități de predare și învățare. Acest proces favorizează dezvoltarea unor modele educaționale moderne, bazate pe abordări interdisciplinare și transdisciplinare, în concordanță cu cerințele societății cunoașterii.

Sinergia dintre educația formală și nonformală în cadrul proiectelor educaționale reprezintă o direcție fundamentală în dezvoltarea unui sistem educațional modern, incluziv și adaptabil. Beneficiile acestei complementarități se reflectă în îmbunătățirea calității învățării, în sporirea motivației și a angajamentului educațional, precum și în formarea unor competențe relevante pentru dezvoltarea personală și profesională a indivizilor [7, 15]. Astfel, integrarea acestor două dimensiuni educaționale nu doar că optimizează procesul de învățare, ci și contribuie la crearea unor modele sustenabile și inovatoare în educație.

În pofida avantajelor semnificative, există și provocări în aplicarea sinergiei dintre educația formală și nonformală în Republica Moldova:

- *Lipsa resurselor financiare.* Multe instituții de învățământ nu dispun de fondurile necesare pentru dezvoltarea și implementarea proiectelor educaționale.
- *Formarea insuficientă a cadrelor didactice.* Profesorii nu sunt întotdeauna pregătiți să integreze metode nonformale în procesul de predare.
- *Reticența față de schimbare.* Unele instituții preferă metodele tradiționale și nu sunt deschise la inovațiile educaționale.
- *Necesitatea unei strategii coerente.* Deși există inițiative valoroase, lipsește o politică educațională clară care să sprijine integrarea educației formale și nonformale pe termen lung.

Sinergia educației formale și nonformale, realizată prin proiecte educaționale, reprezintă o strategie eficientă pentru dezvoltarea unui sistem educațional modern și incluziv în Republica Moldova. Integrarea acestor două forme de educație aduce beneficii semnificative în ceea ce privește calitatea învățării, motivația elevilor și adaptabilitatea la cerințele pieței muncii.

Integrarea educației formale și nonformale reprezintă o direcție strategică esențială pentru modernizarea procesului educațional și pentru asigurarea unei învățări relevante, active și aplicabile. Proiectele educaționale oferă un cadru flexibil pentru îmbinarea acestor două dimensiuni ale educației, creând contexte de învățare autentice, participative și interdisciplinare. În acest sens, elaborarea unor recoman-

dări științifico-metodologice este necesară pentru a optimiza procesul de integrare a educației formale și nonformale în cadrul proiectelor educaționale:

1. Fundamentarea didactică a proiectelor educaționale integrate. Se recomandă elaborarea unor modele pedagogice care să sprijine îmbinarea coerentă a activităților formale și nonformale, având la bază principii precum învățarea prin experiență, constructivismul și abordarea holistică a educației.

2. Adoptarea învățării bazate pe proiecte. Proiectele educaționale ar trebui să fie construite astfel încât să promoveze învățarea activă, colaborativă și interdisciplinară, în care elevii să fie implicați în rezolvarea unor probleme reale și relevante pentru comunitatea lor.

3. Diversificarea metodelor și strategiilor didactice. Utilizarea unor metode interactive și participative, cum ar fi dezbaterile, jocurile de rol, studiile de caz, atelierele experimentale și învățarea în echipă, poate facilita conexiunea dintre învățarea formală și experiențele nonformale.

4. Crearea unor parteneriate educaționale durabile. Dezvoltarea de colaborări între instituțiile de învățământ, organizațiile non-guvernamentale, centrele culturale și alte structuri educaționale poate contribui la extinderea oportunităților de învățare pentru elevi și la o mai bună integrare a educației nonformale în curricula școlară.

5. Personalizarea procesului educațional. Adaptarea activităților educaționale la nevoile și interesele individuale ale elevilor prin utilizarea unor metode flexibile și inovatoare contribuie la creșterea motivației pentru învățare și la o mai bună valorizare a competențelor dobândite în contexte nonformale.

6. Utilizarea resurselor educaționale digitale. Integrarea platformelor educaționale online, a realității augmentate, a simulărilor digitale și a altor tehnologii educaționale poate facilita procesul de învățare și poate crea punți între educația formală și nonformală.

7. Evaluarea holistică a rezultatelor învățării. Proiectele educaționale ar trebui să includă metode alternative de evaluare, precum portofoliile digitale, autoevaluarea, evaluarea colegială și reflecțiile critice, pentru a recunoaște și valorifica atât competențele cognitive, cât și cele non-cognitive dezvoltate de elevi.

8. Crearea unor contexte de învățare experiențială. Învățarea bazată pe experiență, prin participarea la activități practice, excursii educaționale, proiecte comunitare și activități de voluntariat, poate contribui la consolidarea cunoștințelor teoretice și la formarea unor competențe transversale esențiale.

9. Monitorizarea și îmbunătățirea continuă a proiectelor educaționale. Implementarea unor mecanisme de monitorizare și analiză a impactului proiectelor

educaționale asupra elevilor și profesorilor poate asigura adaptarea și îmbunătățirea continuă a strategiilor de integrare a educației formale și nonformale.

10. Promovarea unei culturi a inovării în educație. Instituțiile de învățământ ar trebui să încurajeze experimentarea unor noi modele educaționale, bazate pe flexibilitate, interdisciplinaritate și colaborare, pentru a face învățarea mai atractivă, eficientă și adaptată cerințelor actuale ale societății.

Aplicarea acestor recomandări poate contribui la crearea unui mediu educațional mai dinamic, incluziv și eficient, în care educația formală și nonformală se completează reciproc, sprijinind dezvoltarea holistică a elevilor. În acest fel, proiectele educaționale devin un instrument puternic pentru transformarea procesului didactic și pentru pregătirea elevilor pentru provocările societății contemporane.

Concluzie

Transformările societale actuale și complexitatea provocărilor economice și educaționale impun o reevaluare a strategiilor de formare a competențelor necesare în secolul XXI. În acest context, sinergia dintre educația formală și nonformală prin proiecte educaționale reprezintă o soluție inovatoare, capabilă să răspundă nevoilor de învățare multidimensionale ale indivizilor. Studiul evidențiază faptul că integrarea acestor două forme de educație permite valorificarea simultană a rigoarei academice și a flexibilității metodologice, creând un mediu de învățare incluziv și relevant.

Analiza comparativă dintre educația formală și nonformală subliniază complementaritatea acestora în dezvoltarea competențelor transversale esențiale, precum gândirea critică, colaborarea, comunicarea și autonomia în învățare. Totodată, proiectele educaționale oferă oportunități semnificative pentru aplicarea cunoștințelor teoretice în contexte reale, facilitând integrarea absolvenților pe piața muncii și pregătindu-i pentru provocările unei economii globalizate.

Implementarea eficientă a sinergiei dintre educația formală și nonformală implică depășirea unor obstacole majore, precum lipsa resurselor financiare, reticența față de schimbare și necesitatea unor politici educaționale coerente. În acest sens, articolul propune un set de recomandări științifico-metodologice, axate pe adoptarea învățării bazate pe proiecte, utilizarea tehnologiilor educaționale, evaluarea holistică și dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice. Proiectele educaționale reprezintă un cadru ideal pentru optimizarea procesului de învățare, promovând interdisciplinaritatea, gândirea critică și colaborarea între elevi, profesori și comunitate. Abordarea integrată a educației formale și nonformale poate contribui semnificativ la modernizarea sistemului educațional, oferind modele de învățare flexibile și adap-

tabile cerințelor actuale ale societății. Astfel, sinergia dintre aceste două dimensiuni educaționale nu doar îmbunătățește rezultatele academice, ci și susține dezvoltarea unor personalități autonome, creative și pregătite pentru schimbare.

Referințe bibliografice:

1. AUSUBEL, D.P. Educational psychology: A cognitive view. New York: Holt, Rinehart and Winston. 1968.
2. BUNĂIAȘU, C.M. Elaborarea și managementul proiectelor educaționale. Iași: Editura Universitară. 2012. 204 p.
3. CERGHIT, I. Metode de învățământ. Iași: Polirom. 2016.
4. *Codul educației al Republicii Moldova*. Chișinău: Ministerul Educației. 2014.
5. CUCOȘ, C. Pedagogie: Fundamentări teoretice și demersuri aplicative. Iași: Polirom. 2002.
6. DEWEY, J. Democracy and Education. New York: Macmillan. 1916.
7. DULAMĂ, M.E., & ILOVAN, O.R. Metode interactive de învățare. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană. 2015.
8. EISNER, E. W. The educational imagination: On the design and evaluation of school programs (2nd ed.). New York: Macmillan. 1985.
9. FREINET, C. L’Éducation du travail. Paris: Librairie de l’Artisan. 1920.
10. GAGNÉ, R. M. The Conditions of Learning and Theory of Instruction. New York: Holt, Rinehart and Winston. 1985.
11. GUȚU, Vladimir. Educație. Educația formală, nonformală și informală: delimitări și puncte de tangență. In: Univers Pedagogic, 2020, nr. 2(66), pp. 14-20. ISSN 1811-5470. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.4090442
12. ILLERIS, K. Contemporary Theories of Learning. New York: Routledge. 2009.
13. KOLB, D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 1984.
14. MARKHAM, T. Project based learning: Design. New York: Heart IQ Press. 2011.
15. MICLEA, M. Învățare și dezvoltare cognitivă. București: Editura ASCR. 2003.
16. MONTESSORI, M. The Absorbent Mind. Madras: Theosophical Publishing House. 1949.
17. PIAGET, J. Development and Learning. In: Ripple, R. E. & Rockcastle, V.

N. (Eds.) *Piaget Rediscovered* (pp. 7-20). Ithaca, NY: Cornell University. 1964.

18. POSŢAN, L., BOTNAR, L. Perspectivă diacronică asupra educației nonformale. In: Creativitatea în jurnalism, Ed. 5, 22 februarie 2024, Chişinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2024, Vol.6, pp. 132-139.
19. RĂDULESCU, M. Ș. Pedagogia Freinet. Un demers inovator. Iași: Polirom, 1999
20. ROGERS, A. What is the Difference? A New Critique of Adult Learning and Teaching. London: National Institute of Adult Continuing Education. 2003.
21. STRATAN, V. Educația globală – entitate civilizatoare. In: Managementul educaţional: realizări şi perspective de dezvoltare, Ed. Ediţia a III-a, 8 mai 2020, Bălți. Bălți: Tipografia din Bălţi, 2020, Ediția 3-a, pp. 211-218. ISBN 978-9975-3422-5-4.